51033

KERESKEDELMI JOG

A HITELJOG MINDEN ÁGÁRA KITERJEDŐ FOLYÓIRAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, V., Visegrádi-utca 14. Telefon 71-65.

ALAPITÓ: GRECSÁK KÁROLY ny. m. kir. igazságügyminiszter

FŐSZERKESZTŐ: BUBLA FERENCZ curiai tanácselnök.

SZERKESZTIK: Dr. KUNCZ ÖDÖN egyetemi tanár. Dr. SZENTE LAJOS ügyvéd, felelős szerkesztő.

Előfizetési ár: Egész évre 200 K. Félévre . . . 100 K. Negyedévre. . 50 K. Ezen füzet ára 25 K.

TIZENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM 15-18. sz. | MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN. | BUDAPEST, 1921. SZEPTEMBER 1—15

1921 SEP ATVETTE

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

TARTALOMJEGYZÉK:

Dr. **Szladits Károly**, egyetemi tanár: *A „szerencsés megérkezés" fenntartásának jogi jelentőségéről.*

Dr. **Szalai Emil**, budapesti ügyvéd: *A „droit de suite."*

Dr. **Sándorfi Kamill**, a m. kir. igazságügyminiszteriumban alkalmazott budapesti kir. törvényszéki bíró: *A vasut fuvarozásjogi kártérítő felelősségének korlátozása.*

SZEMLE:

Őszi munkaprogramm. — A vonatra várakozó tömeg tolongása. — A könyvajánlás. — A sztrájkbalépés.

IRODALOM:

Hazai irodalom.

Külföldi irodalom.

HAZAI JOGGYAKORLAT.

83. sz. *Fehér pénz.*

84. sz. *Teljesítés lehetetlenülése.*

85. és 86. sz. *Vétel.*

87. sz. *Vasuti fuvarozás.*

88. sz. *Láncz kereskedelem.*

Nagyobb közlemények utánnyomása tilos. — Kisebb közleményeink utánnyomását csakis a forrás teljes megjelölése esetén engedjük meg.

KERESKEDELMI JOG

A HITELJOG MINDEN ÁGÁRA KITERJEDŐ FOLYÓIRAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, V., Visegrádi-utca 14. Telefon 71-65.

ALAPITÓ GRECSÁK KÁROLY ny. m. kir. igazságügyminiszter.

FŐSZERKESZTŐ: BUBLA FERENCZ curiai tanácselnök.

SZERKESZTIK Dr. KUNCZ ÖDÖN egyetemi tanár. Dr. SZENTE LAJOS ügyvéd, felelős szerkesztő.

Előfizetési ár: Egész évre. 200 K. Félévre . . . 100 K. Negyedévre . 50 K. Ezen füzet ára 25 K.

TIZENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM 15-18.sz. | MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN. | BUDAPEST, 1921. SZEPTEMBER 1—15

A „szerencsés megérkezés" fenntartásának jogi jelentőségéről.

Irta: Dr. Szladits Károly, egyetemi tanár.

A középeurópai nemzetközi közvetitő kereskedelem szokásai a német kereskedelemből indultak ki. A német kereskedelmi nyelvből származó szerződési kikötések és záradékok jogi jelentőségének elbirálásánál tehát azoknak a német kereskedelmi szokásokban kifejlődött értelmét mindenesetre különös figyelemmel kell kiserni.

Ilyen eredetü a „glückliche Ankunft vorbehalten" záradék is szállitási szerződéseknél.

A „szerencsés megérkezés" záradékának értelmezésére nézve is tehát irányadó jelentőségü az a felfogás, amely a német birodalmi birói gyakorlatban fejlődött ki. Ennek vizsgálata előtt azonban kisérelјük meg a kikötés jogszerkezeti minősitését.

A „szerencsés megérkezés" fenntartásával — mint más felszabaditó záradékokkal — az eladó felelősségét *feltételessé* kivánja tenni. Vagyis: felszabadulását köti ki azon feltétel beállta esetére, ha a máshonnan szállitandó árut megérkezése előtt baj éri. Ez más szóval kockázatátháritás. Az eladó felelősségmentességet köt ki magának lehetetlenülés esetére, ugy, hogy nem is tartozik magát exculpálni. Nyilvánvaló tehát, hogy a záradék csak olyan kötelemre, illetőleg a kötelemnek olyan stádiumára alkalmazható, amelyben a lehetetlenülés egyáltalában szóba jöhet.

Ez a logikai levezetés mutatja, hogy a záradék tiszta fajlagos kötelemre nézve mindaddig tárgytalan, amig a szolgáltatás tekintetében nem állott be a konczentráczió, az egyediesftés. Genus perire non censetur. Lehetetlenülésről és kockázatátháritásról fajlagos kötelemnél szükségképen csak attól fogva lehet beszélni, amikor a kötelemben a felelősség egyedi tárgyra korlátozódott. Ez pedig törvény szerint csak akkor áll be, ha az adós a maga részéről mindent megtett a teljesitésre, nevezetesen helyközi vételnél az áru feladásával. Szerződésileg természetesen a konczentráczió már korábbi időpontra, másnemü egyediesitési módra is kiterjeszthető. (A fajkötelem konczentrációjáról l. Grosschmid: Fejezetek II. köt. 1013. l.)

Ellenben zárt fajlagos kötelem esetében a záradéknak meg van az alkalmazhatósága konczentráczió előtt is, mert az adós bizonyos mértékben az egész zártfajért felelős. (l. Grosschmid: Fejezetek, I. köt. 2. kiadás 615. l.)

Ezen elméleti megállapitások előrebocsátása után lássuk a „szerencsés megérkezés" fenntartásának gyakorlati érvényesülését a német judikaturában.

Az első kérdés, hogy *milyen események* beállta esetére mentesiti a záradék az eladót?

A német biróságok e részben abból a szabályból indulnak ki, hogy a záradék csak a *szállitás* veszélyei ellen óvja meg az eladót. Igy Plum (Der Einfluss des Krieges auf schwebende Lieferverträge. Juristische Wochenschrift 1917., 948. l.) idézi a következő jellemző esetet: „Die Klausel „glückliche Ankunft vorbehalten" hat nach „Recht" 1916. S. 78. Nr. 121; nicht die Bedeutung, dass der Verkäufer von der Lieferung frei wird, wenn ihm die Einfuhr der für die Lieferung bestimmten Waren infolge irgendwelcher Massregeln der feindlichen oder neutralen Länder oder aus anderen Gründen nicht möglich ist. Mit der Vertragsbestimmung „glückliche Ankunft vorbehalten" will sich der Verkäufer in der Regel *gegen die Gefahren des Transports* bei der Einfuhr der Waren schützen."

Későbbi esetekben ugyan a záradék alá

vonhatóknak tekintette a bíróság elvileg az olyan akadályokat is, amelyek kiviteli tilalmak felállításából állottak elő. (Reichsgericht II. 442/18. és II. 383/19. Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen (RGZ) 95. k. 81. sz. és 98. k. 40. sz., részletesebben l. alább.) Itt is „Abwälzung der *Versendungsgefahr*" esete forog fenn. (RGZ. 98. k. 142. l.)

Olyan akadályra azonban, amely pusztán abban áll, hogy az eladó szállitója a maga részéről nem szállit: a Reichsgericht a záradék hatályát eddigelé még ki nem terjesztette.

A második kérdés tekintetében, hogy t. i. *mennyiben alkalmazható a záradék fajlagos kötelemre*, a német gyakorlat egészen határozott és következetes álláspontot foglal el.

Igy már a fentidézett eset (Plum id. h. 948. l.) folytatásakép a következőket olvassuk: „Ihre (der Klausel) Anwendung sezt dann einen *Spezieskauf* oder *wenigstens Spezialisierung der Ware* voraus. Davon kann hier keine Rede sein, wo es sich um einen Gattungskauf einer Ware handelt, deren Ausfuhr aus Holland zwar nicht verboten, sondern durch Massnahmen des niederländischen Überseetrustes nur erschwert war. Trotz dieser Massnahmen war die Ware noch in Deutschland zu haben und daher liegt Unmöglichkeit der Lieferung nicht vor."

A főeset azonban, amelyben a Reichsgertcht a szerencsés megérkezés záradékának jogi jelentőségét tüzetesen kifejti, a Reichsgerichtnek 1918. jun. 14. hozott Rp. II. 139/18. sz. itélete (Entsch. d. RG. in Zivilsachen 93. k. 54. sz.), melyet fontosságánál fogva az alábbiakban részletesen ismertetünk.

Ebben az esetben a felperes meghatározott czégjelzésü (Morris u. Co.) amerikai zsirt vett 1915-ben. Az alperes a „glückliche Ankunft vorbehalten" záradékra hivatkozott, utalással arra, hogy ő maga a zsirt meg nem kapta. A Reichsgericht a záradékra vonatkozólag a következőket fejti ki:

„Durch diese Klausel wird der Kaufvertrag auflösend bedingt: wenn die Ware nicht „glücklich ankommt", soll der Vertrag aufgehoben sein. Um ermessen zu können, ob die Ware glücklich angekommen ist, muss ihre Identität, d. h. ihre *Bestimmung zum Gegenstand der Vertragserfüllung* feststehen. Hierzu *genügt nicht eine interne Bestimmung seitens des Käufers*, der beabsichtigt, die betreffende Ware zur Erfüllung des Vertrags zu verwenden, denn hierdurch wird er zu dieser Verwendung nicht verpflichtet. Die Ware ist nur *dann objektiv Gegenstand der Vertragserfüllung*, wenn entweder von vornherein ein *Spezieskauf* vorliegt oder im Falle des Gattungskaufes eine *Spezialisierung* des Kaufgegenstandes gemäss §. 243. Abs. 2. BGB.*) erfolgt ist. Auf diese beiden Fälle beschränkt sich daher *rein logisch* das Anwendungsgebiet der Klausel."

Lényeges ebben a határozatban, hogy a fajlagos vétel esetében a szerencsés megérkezés fenntartását nem lehet vonatkoztatni az u. n. *fedezeti ügylet* teljesitésére, amellyel az eladó az általa szállitandó árut másunnan (akár a továbbeladás előtt, akár azután) beszerzi. Fajlagos adásvétel esetében az eladó felelőssége természetszerüleg független ettől a fedezeti ügylettől. Éppen azért, mert az eladó mindaddig felelős marad, amig az áru bárhonnan beszerezhető, a szerencsés megérkezés fenntartása sem vonatkoztatható csupán arra a szállitmányra, melyet az eladó a teljesitésre szánt.

Ám, ha ez igy van, akkor van-e általában értelme a záradéknak fajlagos vétel esetében? Fel kell tenni, hogy a felek a záradékot értelmes czélból vették fel az ügyletbe és nem akartak perplex, tárgytalan ügyleti rendelkezést kikötni. Azért a fenti esetben a felebbezési bíróság ügyletértelmezés utján igyekezett a záradékot a fajlagos vétellel összhangba hozni. Szerinte a záradék csak azt jelentette, hogy az eladó felszabadul, ha a megjelölt provenienczáju áru behozatala tengeri uton lehetetlenné válik (habár belföldön esetleg még be is szerezhető). A Reichsgericht azonban ezt az értelmezést mint erőszakoltat mellőzte és kifejti, hogy igenis, fajlagos vétel esetében is meg van a kérdéses záradéknak az alkalmazhatósága,**) jelesül attól a percztől fogva, amikor

*) Ez a felhivott törvényhely (bár elméletileg kifogásolhatóan) a fajlagos kötelem konczentrácziójáról szól: „Hat der Schuldner das zur Leistung einer solchen (d. h. nur der Gattung nach bestimmten) Sache seinerseits Erforderliche getan, so beschränkt sich das Schuldverhältniss auf diese Sache." E tétel birálatát l. Grosschmidnál id. h. II. k. 1013, l.

**) Denn auch nach ihrem natürlichen Wortlaute wird die Klausel in Fällen, wie dem vorliegenden dann — *aber auch nur dann* — praktisch, sobald die *Spezialisierung der Gattungsware erfolgt* ist." (RGZ. 93. k 172. l.)

az eladó a maga részéről a teljesitésre mindent megtett. (Tengeri szállitásnál hátirattal ellátott tengeri hajóselismervény küldése vagy „gehörige Verladungsanzeige", mint RGZ. 88. k. 392. l. körülirja, Ugyanezt a kivánalmat ismétli RGZ. 98. k. 40. sz. l. alább.)

A magam részéről azt hiszem, hogy a Reichsgericht kissé tulságosan szükiti meg a záradék alkalmazhatóságát, midőn fajlagos vételnél az eladótól megkivánja, hogy mindent megtett légyen, ami részéről a teljesitéshez szükséges. Ez t. i. szigoruan véve azt is jelentené, hogy helyközi fajlagos vételnél az eladó a záradék daczára is viselné a veszélyt, amely az árut fuvarozás közben éri, ha a hely, hova a fuvarozásnak történni kell, ránézve a teljesités helyéül tekintendő (K. T. 344. §. 2. bek.). Kétségtelennek tartom, hogy az eladó éppen az ilyen esetekre tekintettel köti ki a szerencsés megérkezés fenntartását. Mert hiszen olyan esetben, amidőn a szállitás veszélye már a feladással amugy is áthárul a vevőre (K. T. 344. §. 1. bek.), a záradéknak csak csekély gyakorlati értéke volna. (*Értelme* per absolutum ilyenkor is van a külön záradéknak, mert az eladó ilyenkor a záradék folytán az *exculpatio* kötelessége alól is mentesül, amely őt különben a veszélyviselés áthárulása daczára továbbra is terhelné.)

Azt hiszem tehát, hogy a záradékot helyközi fajlagos vételnél az olyan veszélyekre is kell alkalmazni, amelyek az árut fuvarozás alatt a feladási állomás és a teljesités helyéül szolgáló leadási állomás között érik. (Pl. a feladás Lengyelországból történik, a vétel pedig „ab Bruck-Királyhida" szól.) Ahhoz azonban, hogy a záradék ily vétel esetére alkalmazható legyen, mindenesetre az szükséges, hogy az áru vagy már a vevő czimére legyen feladva, vagy pedig a történt feladásról a vevő értesitést kapjon (Verladungsanzeige, l. fent). Csakis ily körülmények között lehet *az árut a konkrét ügylet teljesitésére individualizáltnak* tekinteni.*)

A teljesség kedvéért meg kell emliteni, hogy a Reichsgericht szerint is *zárt fajlagos vétel* esetében a szerencsés megérkezés fenntartása mindjárt kezdettől fogva alkalmazható. „Bei einem *beschränkten Gattungskaufe* hat aber die Klausel „glückliche Ankunft vorb e halten" sogleich, wie bei einem Spezieskaufe, die Kraft einer auflösenden Bedingung." (Reichsgericht 1919. ápr. 8. Rp. II. 442/18, Entsch. d. Reichsger. in Zivilsachen 95. k. 81. sz.) Ebben az esetben az eladó a szállitást előre meghatározott nagyobb partie-áruból igérte, amelyet ő maga evégből röviddel azelőtt beszerzett.

Csak az a kérdés tehát, hogy vajjon nem zárt faju-e az olyan eladás, amelyre nézve a származás helyét a felek a szerződésben megjelölték. (Pl. lengyelországi benzin). Egészen kétségtelen, hogy a provenienczia megjelölése magában véve nem zárt faju kötelmet teremt, hanem csak a nyilt faj megszőkitését jelenti (korlátolt genus, szükitett fajkör, szemben a zártkörü genus-szal: l. Grosschmid (Fejezetek I. k. 57. §. 7. aljegyzet). A provenienczia kikötése magában véve még azt sem involválja, hogy az áru *honnan* szállitandó. De ha még ki is fejezné in konkreto a provenienczia megjelölése, hogy az áru a származási országban fog beszereztetni, akkor sem lehet szó még ez alapon zártfaju kötelemről. Mert a zárt faj azt jelenti, hogy a szolgáltatandó fajdolog „a dolgoknak valamely *egyediileg* megjelölt csoportjából vagy egészéből való legyen" (Grosschmid ld. h. 57. §). Származási ország megjelölésénél azonban nem „mint határolt konkrétum" van kitüzve a fajdolognak az a zárt köre, ahonnét a szolgáltatás tárgya veendő (Grosschmid id. h. 57. §. 11. aljegyzet). A Reichsgericht is az „amerikai zsir" szolgáltatását (még határozott czégjelzésü áru kikötése mellett is!), kapcsolatban a „szerencsés megérkezés" záradékával, *tiszta*, nyilt fajlagosságnak tekintette („reiner Gattungskauf, wie es hier gegeben ist", a fent idézett Rp. II. 139/18. sz. itéletben RGZ. 93. k. 54. sz.).

Ujabban még egy izben összefoglalta a Reichsgericht a „szerencsés megérkezés" záradékára vonatkozó felfogását. (1920. február 13. II. 383/19. sz. Entsch. d. Reichsgericht in Zivilsachen 98. k. 40.) Ismételten hangsulyozza a biróság, hogy: „... kann es sich um eine Erörterung der Frage, ob die Ware glücklich angelangt ist, nur dann handeln, wenn die *Identität* dieser Ware festgestellt ist, sei es, dass von vornherein ein *Spezieskauf* vorliegt, oder dass im Falle des Gattungskaufes eine *Spezialisierung des Kaufgegenstandes* gemäss

*) Ez az egyediesités nem a törvényből folyik ugyan, de az individualizálásnak ezt a módját éppen a záradék felvétele következtében kell — ügyletértelmezés utján — kikötöttnek tekintenünk.

§ 243. Abs. 2. BGB. erfolgt ist. Ein solcher Fall liegt hier nicht vor. Weder handelte sich um eine im *Vertrage genau bezeichnete Ware*, noch hat die Beklagte der Klägerin Konnossemente übergeben oder eine *Verladungsanzeige* erstattet." Ebben az esetben is leszögezi a bíróság azt a tételt, hogy a fedezeti ügylet nem teljesitése az eladót nem mentesiti. „Anderseits war die Beklagte *nicht* schon dann *befreit*, wenn die zur Zeit des Abschlusses von ihr in *Aussicht genommene Partie* nicht eintraf, sondern ihre Pflicht, zur Erfüllung des Vertrages abzuladen, bestand fort."

Az eddigiek eredményeképpen a „szerencsés megérkezés fenntartásának" záradékára nézve a következő tételeket állapithatjuk meg:

1. A záradék egyedi vagy zártfaju vétel esetében mindjárt kezdettől fogva mentesiti az eladót, ha az elszállitás akadályba ütközik vagy az árut utközben baj éri. Az áru származási országának megjelölése magában véve még nem teszi a vételt zártfajuvá.

2. Tiszta fajlagos vétel esetében a záradék mentesitő hatása csak attól az időtől fogva állhat be, amikor a szolgáltatandó áru egyediesitése a vevőre is kiható hatálylyal megtörténik. Legfeljebb odáig lehet elmenni, hogy helyközi vételnél az árunak a vevő czimére vagy a vevő egyidejü értesitése mellett történt feladása esetében a záradék az eladót a szállitás közben beállott veszély alól akkor is mentesiti, ha az érkezés helye szolgál a teljesités helyéül.

3. Semmiesetre sem lehet a záradéknak azt a hatályt tulajdonitani, hogy az eladó már pusztán abból az okból mentesülne, mert annak az ügyletnek a teljesitése, amellyel magát az eladó a szállitásra nézve fedezte, akadályba ütközik. Azáltal, hogy a fajlagos vételhez a „szerencsés megérkezés" záradékát füzték a felek, az ügylet még nem jutott semmiféle jogi vonatkozásba az eladó által netalán már megkötött fedezeti ügylettel. Különösen nem lehet a záradékból arra következtetni, hogy a felek a vételi ügyletet ezáltal individuális szolgáltatásra korlátozni és az esetleg már megkötött fedezeti ügylet sorsához hozzákapcsolni kivánták volna.

A „droit de suite".

Irta: **Dr. Szalai Emil**, budapesti ügyvéd.

J. F. Millet, a nagy franczia festő „Angelus" czimü világhirü képét 1200 frankért adta el. Egy évtized mulva — még a müvész életében — a mestermü 70.000 frankért cserélt gazdát. Néhány évvel azután, hogy a müvész nagy szegénységben elhunyt, nélkülözések közt hagyván családját, az uj gazda 550.000 frankért adta tovább e müvet, melyet végül pár évvel később Chauchard, a hires mügyüjtő 1,000.000 frankért vett meg és a Louvrenek ajándékozott.

Számos egyéb eset között ezt a plakátszerüen szembeötlő példát idézgette a müvészeknek és a mübarátoknak az a lelkes csoportja, mely egy évtized agitácziója után rá tudta venni a franczia törvényhozást a „droit de suite" intézményének törvénybe iktatására.[1])

Az ilyen példa csakugyan a méltatlankodás érzését váltja ki és a jogosság fényével árasztja el a droit de suite eszméjét, melynek lényege az, hogy: *a müvészek* — a képzőmüvészekről van szó — *mintegy nyomon követhetik müvüket oda, ahol értékesitik és részt kérhetnek a mü értekének gyarapodásából, árának emelkedéséből.*

A franczia törvényhozás — engedve bizonyos érthető szentimentalizmusnak — megkisérelte ez ujszerü probléma megoldását.

A kitüzött feladat volt: biztositani a képzőmüvésznek valamely részben a továbbeladásánál elért értéktöbbletet (ártöbbletet).

Ámde már az előzetes tervezgetéseknél is kitünt, hogy ezt generálisan biztositani a müvész számára szinte lehetetlen. Mert egyrészt beavatkozást jelentene a müvész bizalmas magándolgába, másrészt jelentékeny adminisztrácziós szervezettel járna. Ugyanis mindenekelőtt nyilvántartani kellene esetleg a müvön magán vagy egyébként, — de mikép? — azt az árat, melyet a müvész a müért kapott. Csakhogy számos müvész nem kivánja ezt a magánügyét, titkát felfedni, legkevésbé a müvén megrögziteni örök bélyegként. Müvek ajándékul adása, cseréje természetiekért, vagy ellenszámlákért való érté-

[1]) Loi du 20. Mai 1920. frappant d'un droit au profit des artistes, les ventes publiques d'objets d'art.

kesitése nem szokatlanok a müvészeknél: az eredeti eladási ár ez esetekben meg sem állapitható. Másrészt nyilvánkönyveket kellene vezetni az első és későbbi értékesitési árakról, ez pedig költséges és alkalmatlan volna.

Emellett az ártöbbletben való ilyetén generális részesedés sulyos korlátja volna a mütárgyak forgalmának is, mit a müvészek is kerülni kivánnak. Ez a forgalom tulajdonkép ellenőrizhetetlen is, mert hol magánosok otthonában, hol mükereskedők termeinek diszkrét falai közt bonyolódik le. Az eladó nem szokta közölni, hogy eladott, hol? és kinek? A vevő sem igen közli, hogy vett, hol? mennyiért? Csak kivételes adás-vételek kerülnek nyilvánosságra, akkor is az árakról való hir alig hiteles. A vevő tán nagyobb összeget mond, mert czélja ujabb vevő keritése, vagy kisebbet, mert hiusága, hogy olcsón vett. Az eladó viszont talán kisebb összeget hiresztel, mert takargatja nyereségét, vagy nagyobb összeget, mert ugyanabból a fajta portékából még van a raktárán. (Egyes mesterek lanszirozásánál a mükereskedelem közismert fortélya a fiktiv árak publikálása).

De azt is mihamar belátták a droit de suite propagálói, hogy a müvész, még ha joga van is, sem tudja müvét generálisan „követni." Hiszen ritkán értesül arról, hogy müve a helyét változtatta. Évente esetleg a képek egész sorát alkotja meg a festőmüvész. Évek és évtizedek során százakra emelkedik egy-egy festő müveinek száma, nem is szólva a vázlatok és rajzok ezreiről. Mindezeket „követni" külön hivatás, külön életczél volna. Emellett épp a müvész a maga ismert mentalitásánál fogva a legkevésbé alkalmas az olyatén nehézkes, aprólékos üzleties munkára, mint amilyen a mü „követése."[2]) Ki végezze el tehát a „követést" helyette és ki tudja ezt elvégezni? Nyilván épp a kevésbé tehetséges, de a gyakorlatiasabb gondolkodásu müvészek volnának a jobb „követők" és a legérdemesebbek itt is alulmaradnának.

Ezen és egyéb ily okoknál fogva mihamar nyilvánvalóvá lett a droit de suite hivei előtt, hogy vagy szigoru korlátok közé kell szoritani a mütárgyak forgalmát (nyilvántartás, engedélyhezkötés, beiktatások stb.), vagy pedig le kell mondani a droit de suite általános érvényesitéséről és korlátozni kell azon esetekre, melyekben az értékesités a dolog természete szerint leplezhetlenül a nyilvánosság ellenőrzése mellett történik. A franczia törvényhozás ez utóbbit választotta, kimondván a törvény 1. czikkében, hogy a *müvészeket elidegenithetetlen droit de suite illeti meg ugyan, de csak nyilvános árverésre kerülő müveik tekintetében.*

Csak a nyilvános árverésre (vente publique) „követheti" tehát müvét a müvész, de joga van e követésre a müvész örökösének is mindaddig, mig a müvet védi a szerző jog.[3]) Más mint az örökös nem „követhet", mert e jog a franczia törvény szerint elidegenithetetlen, tehát át nem ruházható.

A nyilvános árveréstől eltérő értékesitési mód esetén a droit de suite egyáltalán nem érvényesül.

Francziaországban a képzőmüvészeti alkotások (festmények, szobrok, rajzok stb.) nyilvános árverése (aukcziója) évtizedek óta felette elterjedt eszköze a mükereskedelemnek. Egyes müvészek sorozatos kiállitásai is rendszerint ily aukcziókkal szoktak ott végződni. Az 1912. évben 43 millió frankra rugott Francziaországban a mütárgyak aukczióin befolyt összeg. De ebből csak mintegy 9 milliót tett ki az az összeg, mely élő, vagy 50 évnél nem régebben elhalt müvészek alkotásaiért, tehát szerzői jogot élvező müvekért gyült be nyilvános árveréseken. Nálunk, ahol az aukcziók ujabb keletü mükereskedelmi eszköz és ahol, legalább az eddigi tapasztalatok szerint, ujabb keletü hazai müvek csak kisebb mértékben kerülnek az ilyen aukcziókra (mert nálunk a tárlatok, a magánmükereskedelem és a müvészek egyéni eladásai az értékesitésnek szokottabb alakjai), vajjon mily összegnyi aukczióeladást lehetne a kalkulácziő alapjául venni? Egy mükereskedelmi szakértő még a mai leromlott pénzértékünket is figyelembevéve, legfeljebb 1 millió koronára becsülte azt az összeget, amelyre élő

[2]) Épp ezért czéltalan a droit de suite olyan alakja, mely a müvésznek jogot ád, hogy az eladó vagy vevő ellen bizonyos követeléseket támasszon, esetleg per utján az ártöbblet része után.

[3]) Hogy a droit de suite csak addig legyen hatékony, mig a mü szerzői jogot élvez: ezt az elvet kezdettől fogva elfogadták e jog hivei. Ezidőn tul érvényes droit de suite ellenkeznék a szerzői jog ál alános elveivel és az örökösödési jogviszonyok komplikáczióiba veszne.

és 50 évnél nem régebben elhalt hazai művészek műveinek aukciókon való értékesitéséből a közelebbi években évente netán számitani lehetne.

A franczia törvény 2. czikke a droit de suite czimén művenként *1000—10.000 frank leütési árig 1%-ot, 10.000—20.000 frankig 1½%-ot, 20.000—50.000 frankig 2%-ot és 50.000 frank leütési áron tul 3%-ot juttat* — mindig a vevő terhére — a művésznek, illetőleg örököseinek. Ha 2 százalékos átlagot teszünk fel, droit de suite czimén az összes élő és 50 évnél nem régebben elhunyt franczia művészeknek és örököseiknek jutó összeg évi 180.000 frankot tesz ki. Nálunk ugyanilyen skála mellett egy millió korona évi összeg után évi 18.000 koronára lehetne számitani. Mennyi juthat ebből egy-egy művészre vagy örököseire?

Igaz, hogy ez az összeg a skála emelésével könnyen fokozható. De a franczia törvényhozás ugy vélte, hogy a magasabb skála a nyilvános aukciók egyébként helyes intézményének hátrányára volna: mert miatta kerülné a mükereskedelem a nyilvános aukciók intézményét, mely amugy is meg van terhelve árverési költségekkel, kincstári illetékekkel, forgalmi adókkal stb. (Különben is félő, hogy a közönség kerülni fogja az aukciók nyilvánosságát, ma, mikor adóügyi hatóságok nagyon is szemmel tartják a luxusczikkek vásárlóit.)

A franczia törvény szerint, mint láttuk, a leütési összeg után droit de suite fizetendő függetlenül attól, hogy a mü értéke (ára) emelkedett-e azóta, hogy a művész a művét eredetileg eladta, valamint attól, hogy a mü eladója többet kap-e az árverésen, mint ahogy a művet vette. Még ha kisebb is a leütési ár az eredeti árnál, akkor is illeti a művészt ezen kisebb ár után a százalék. Itt kettévágta a franczia törvényhozó a gordiusi csomót, melybe az a kérdés volt bekötve: mikép juttassa a művésznek az ártöbblet egy részét? Ezen kérdés megoldása helyett nem az ártöbbletből, hanem — akár van többlet, akár nincs — az árból adott részt a művésznek a törvényhozó. Lehet, hogy ez a megoldás kielégiti némely érdekeltek kivánságát, de alig mondhatni, hogy helyes jogot statuált a franczia törvényhozó. Igy, a hogy a droit de suite a franczia törvény szerint kialakul: nem az ártöbblet, nem az eladó nyeresége a művész részesedésének alapja, hanem egyedül az a tény, hogy a mü nyilvános árverésen kerül eladásra. Egyszerüen eladási illetékről van tehát itt szó a művész javára, épp olyanról, amilyet az államkincstár szed mindennemü ingóeladás után.

Hogy ez az eredetileg tervezett intézménynek merő kiforgatása, mely ugy érezzük, elméletileg is diszkreditálja a droit de suite eszméjét: ez a szentimetalizmus nélküli, de tárgyilagos kritika előtt alig lehet kétséges. Joggal vetődött fel ily körülmények között már Franciaországban is és még inkább vetődhetnék fel nálunk a kérdés, vajjon jogosnak és méltányosnak tekinthető-e a droit de suite ilyen alakja akkor, ha — mi nem ismeretlen a mükereskedelem világában és a jelenlegi gazdasági körülmények közt pláne bekövetkezhetik — a művek árai a mai árakhoz képest esetleg jelentékenyen csökkenni fognak és általában, ha az, aki a művet a művésztől vagy később mástól vette, egyenest veszteséget szenvedett az aukción való továbbeladásnál.

A franczia törvénynek már első kommentátóiban is kételyek támadtak, vajjon ez a törvény egyáltalán megoldása-e a droit de suite kérdésének, vajjon nemcsak tessék-lássék intézkedés-e, félmegoldás, mely nem megoldás és csak arra szolgált, hogy eleget tett légyen a droit de suite érdekében való mozgalom parlamenti exponenseinek. (Az eszme parlamenti mozgatója Abel Ferry képviselő volt, ki hősi halált halt; az ő emlékezetének is kivánt hódolni a franczia képviselőház, mindőn a háboru befejezte után a legelső törvények közt hozta meg ezt a törvényt.)

A törvény helyessége iránt való kétségeket csak megerősitette az a végrehajtási utasitás, melyet a franczia kormány kibocsátott.

Ez az utasitás, melyet pedig művészek és gyakorlati férfiak bizottsága szerkesztett, arra vall, hogy a droit de suite még ezen alakjának keresztülvitele is elháritathatatlan nehézségekkel jár.

Mindenekelőtt felmerült az utasitás készitői előtt: melyek a nyilvános árverések és ki szedje be ily árveréseken a droit de suite százalékait? Természetesen nyilvánosak a birói árverések. Ezek ugyan e tárgykörben alig birnak jelentőséggel, de elvégre mégis nyilvános árverések lévén, szabályozásra szorultak a droit de suite irányában: mikép gondoskodjék a végrehajtó a beszedésről?

Főképpen azonban az önkéntes jellegü árverésekről, aukciókról kellett intézkedni. Ezekre nézve Francziaországban megvan az a szerv, amely hiteles személyként közremüködik. Ez a szerv a comissaire-priseur. Nálunk ilyen specziális szerv nincs, legfeljebb a közjegyzőket lehetne beállitani az aukciókra. (Az eddigi aukciók nálunk magánvállalkozások voltak és hiteles személy közbenjötte nélkül tartattak.)

Azonban a hiteles személyre, akinek hivatása volna gondoskodnia a droit de suite százalékainak beszedéséről, nem kis feladat hárulna. Hitelesen tudnia kellene ugyanis a hiteles személynek minden egyes esetben mindenekelőtt, vajjon az árverésre kerülő mü kinek alkotása? Mert csak igy állapitható meg, élvez-e még a mü szerzői jogot? Ám, hogy ki a mü alkotója, szerzője, ezt megállapitani nem lehet a hiteles személy feladata, hanem csak a mütörténészé. Számos képzőmüvészeti mü alkotója ismeretlen. A müvek ezrein az alkotó neve helyett csak jegyek, vagy jelek vannak, vagy egyáltalán hiányzik minden jel, melyről a müvészre következtetni lehetne. Ki tájékoztassa hát a hiteles személyt? Emellett számtalan kép van forgalomban, melyen hamis, vagy hamisitott név, vagy jel van.

De ha a mü alkotóját névszerint már ismeri is a hiteles személy, még tisztáznia kell, vajjon részesül-e még a mü szerzői jogi védelemben? Ezt se mindig könnyü eldönteni. Az elmult század mütörténetét, a szerzők születési, halálozási, honpolgársági adatait, a müvek közzétételi adatait stb. stb. hitelesen ismernie kellene a hiteles személynek, hogy a mü védett vagy nem védett voltára következtethessen. Ezenfelül alapos szerzői jogásznak is kellene lennie, mert a mü védett vagy nem védett volta ezer apróbb-nagyobb körülménytől függ: honpolgárság, megjelenési idő, nemzetközi vonatkozások, anonimitás, a szerzői jog apróbb rejtelmei stb. stb. közrejátszhatnak. Minden árverést minden müre nézve tehát mütörténeti és szerzői jogi studiumnak kellene megelőznie. Hol az a tökéletes és hiteles lexikon, mely a müre és müvészre vonatkozó, minden szükséges adatot tartalmaz? És ki ujitja meg folyton ezt a hiteles lexikont? Hisz évről-évre a müvészek egész sora és a müvek sok ezerje állit be nyilvánosan és nem nyilvánosan. Valamelyik távoli északi departementnek egyik falujában pingálni kezd egy tehetség, titkon, ismeretlenül; pár év mulva aukczióra kerülhetnek müvei egy déli departement valamely városkájában. Mit fog tudhatni a déli departementben a comissaire-priseur erről az északi departementi falusi festőről?

De még ha volna ilyen hiteles lexikon és ha még oly gyakorlott szerzői jogász állana neki az aukczió előtt a munkának: ki dönthetne a mü védett vagy nem védett volta kérdésében hamar, tömegesen, hitelesen, mikor egy-egy ilyen kérdésben birói forumok is ellentétesen dönthetnek?

Ehhez járul még, hogy: nemcsak a müvész, hanem örökösei is igényt tarthatnak a droit de suite százalékaira. Ámde ki az örökös? Van-e egyáltalán örökös? Mert ha nincs, akkor lejárt a szerzői jogi védelem és vele megszünt a droit de suite.

A nehézségeknek, az áthidalhatatlan nehézségeknek további sorozatára utalhatnánk kis fantáziával is. A franczia végrehajtási utasitás készitői nyilván ismerték e nehézségeket: ezért is nem tettek egyebet, mint itt is félmegoldást csináltak, mely szintén nem megoldás: kimondja ugyanis az utasitás, hogy csak azon müvészek élvezik a droit de suitet, akik ehhez való igényüket a kijelölt hatóságnak alakszerüen bejelentik. Tehát a beiktatási rendszert instituálta a franczia jog, jóllehet ez a rendszer a szerzői jogban — nálunk is! — teljesen diszkreditálva van, olyannyira, hogy a berni egyezmény egyenest kirekesztette.

Sőt kénytelenségből még tovább is ment a franczia végrehajtási utasitás: specziális bejelentési blankettákat állapitott meg, mert attól tartottak, hogy a müvészek bejelentései nélkülözni fogják azokat az adatokat, melyek nélkül a beiktatásoknak egyáltalán nem volna értelmük. (Persze már elhunyt müvészek örökösei is kötelesek a bejelentéseket eszközölni, ha a droit de suitere igényt tartanak.)

Hogy a franczia müvészek élni fognak-e bejelentési jogukkal? hogy a hiteles személyek az ország minden részében miképp fogják vezethetni iktató könyveiket? (mert nincs központositott iktatókönyv, hanem a Journal Officiel közli a müvészek bejelentéseit és a hiteles személyek e közlések nyomán maguk tartoznak maguk számára az iktatókönyveket elkésziteni), hogy ezek az iktatókönyvek menynyiben lesznek állandóan aufait a bejelenté-

sekkel? hogy a droit de suiteből eredő bevételek csekélysége nem szoktatja-e le egyáltalán a művészeket a bejelentések eszközléséről? — ki tudna mind e kérdésre ma megfelelni?

De helyesnek látjuk a kérdéseknek más irányu további sorára is rámutatni.

Mily adminisztráczió révén fog a művész a hiteles személyek által beszerzett százalékokhoz hozzájutni? Hol jelentkezzék a művész a járandóságokért, mert hiszen honnan tudhatja, hogy valahol az országban árverezték egyik művét? És hol találja meg a hiteles személy a művészt, aki Isten tudja merre kószál a világban? És hogy tudhatja a hiteles személy, ki a pénzfelvételre jogosult (örökös, engedményes stb.)? És mi történjék a fel nem vett pénzekkel? mert nyilván lesznek művészek, akik csekélyke összeg miatt nem fáradoznak a pénzfelvétellel.

A franczia végrehajtási utasitás ezeket a kérdéseket is derékon kettévágta: a hiteles személy tartozik a pénzt a művésznek vagy örökösének a beiktatáskor bejelentett és a hivatalos lapban közzétett lakására eljuttatni; ha ez nem sikerül, a pénzt a hiteles személy hat hónapig őrzi, azután pedig visszaadja a mü vevőjének, de a művésznek a visszaadott összeg erejéig követelése támad a mű vevője ellen. Hogy ez a megoldás gyakorlati lesz-e, kielégitheti-e a művészeket? — erről sokféle a vélemény. Francziaországban is. Nálunk is nyilván sokféle volna.

Még csak arról néhány szót, hogy mely müvek részesülnek a franczia törvény szerint a droit de suite kedvezményében? A törvény szavai szerint csak oly müvek, mint *festmények, szobrok, rajzok, melyek eredetiek és a szerző egyéni alkotását representálják (création personnelle)*.

A kommentátorok nincsenek egy nézeten arra nézve, vajjon a festmény, szobor és rajz kifejezett említése taxativ felsorolás-e vagy pedig csak példázó; továbbá arranézve se, vajjon mit ért a törvény „eredeti és a szerző egyéni alkotását representáló müvek“ alatt. (Hogy az árverést intéző hiteles személy hogy tudja majd megállapitani ezeket a karakterisztikonokat? ezt is kérdeznünk kell. Ugy látszik még esztétikusnak is kell lennie.) Nyilván itt is zavarban volt a törvényhozó, azért rendelkezett ily határozatlanul és hiányosan. Mert hogy a képzőmüvészeti alkotások egyes fajtái között részletesen distinguálni kellett, az kétségtelennek látszott. Igy pl. az épitő müvészet alkotásai is képzőmüvészeti alkotások, de ezekre alig volna alkalmazható a droit de suite, mert ezeknél az ingatlanforgalom egyéb szempontjai inkább irányitják az árat, mint a müvészet szempontjai. És képzőmüvészeti müvek a franczia jog szerint — ezentul a magyar szerzői jog szerint is — az iparmüvészeti alkotások. Ám ezeknél a franczia rendszerü droit de suite alkalmazása egyenest lehetetlen, tekintettel az ilyen müvek végtelen számára, szinte kivétel nélküli anonimitására és arra, hogy az eredeti mű a másolattól rendesen meg sem különböztethető. A metszeteknél, könyomatoknál és más hasonló ugyancsak szerzői jogilag védett képzőmüvészeti alkotásoknál is ugyanezek a komplikácziók. Azt kell tehát feltenni, hogy a franczia törvényhozó itt sem mert belenyulni e kérdések méhkasába, inkább szük szóval rábizta a gyakorlatra, hadd háritsa el a komplikácziókat, ha tudja. És ennek a gyakorlatnak mikénti alakitása függ majd a hiteles személyektől, akiknek magatartását majd felülbirálják a biróságok, melyekhez a müvészek fognak fordulni — ha ugyan fordulni fognak — mikor azt vélik, hogy a hiteles személy jog ellenére nem vette be a droit de suite százalékait, viszont az árverési vevő fog a hiteles személy ellen a birósághoz fordulni, ha azt véli, hogy a hiteles személy jogosulatlanul vette be rajta ezeket a százalékokat. Hogy azután a hiteles személy kára lesz-e, ha jóhiszemüen nem vételezte be a százalékot, vagy a vevőé, ha a hiteles személy jóhiszemüen, de jogtalanul bevételezte a százalékot s a müvésznek kiadta: ezen a kérdésen felesleges ezuttal elmélkednünk, de ez is kérdés a sok, sok közül, melyeket még felvethetni.

Mindezt egybefoglalva: a franczia törvény — az első, mely a droit de suite intézményét törvénybeiktatta — lényegben nem az áremelkedésből ad részt a müvésznek, hanem illetéket vet ki a nyilvános árverésen elért árra azon müvész javára, aki hivatalosan bejelentette igényét az ilyen illetékhez.

Alig hisszük, hogy ez az a jogi intézmény, melyet a droit de suite eszméjének hivei propagáltak. Nem is véljük, hogy ebben a formájában rokonszenvet kelthetne, vagy beválhatnék a droit de suite. Ha már egyszerü árverési illetéket kiván a törvényhozó a müvészek javára instituálni, akkor a müvészek szempontjából is helyesebb meghonositani egy válogatás nélkül

felárat, melyet mindennemü aukcióra kerülő mütárgyra kivetnének. A felárak összegét azután az állam speciális müvészczélokra (jótékonyság, nevelés, kölcsönpénztár, nyugdijintézet stb.) fordithatná. Az ilyen felár-intézmény legalább könnyen keresztülvihető volna. Az igaz, hogy ez az intézmény nem volna a droit de suite, hanem az adó egyik neme, még egy forgalmi adó a sok között, melyet a kincstár jelenlegi éhessége mellett, ki tudja, mindig csak müvészi czélokra forditana-e. De a franczia droit de suite se egyéb lényegben ilyen forgalmi adófélénél csak nehézkesebb, komplikáltabb — és hiu reményeket keltőbb.

* * *

A szerzői jogunk reformja alkalmából a képzőmüvészeink egy csoportja mozgalmat inditott az iránt, hogy a reform keretében a droite de suite intézménye nálunk is megvalósittassék. A nemzetgyüléshez beterjesztett és az igazságügyi bizottság által immár elfogadott javaslat nem vette fel e jogintézményt, nyilván kételkedvén abban, hogy a droit de suite intézménye már eléggé kialakult és érett volna a megvalósitásra.

A fentiekben vázlatosan elmondottak talán tájékoztatni fogják azokat, akik a droit du suite elméletileg oly szép és nemes intezménye érdekében nálunk buzgólkodnak: vajjon helyes volna-e máris követni a franczia mintát, mielőtt ez kiállja a gyakorlat próbáját, vagy pedig helyesebb volna-e kivárni, mig ez intézménynek elvei és gyakorlati lehetőségei kialakulnak, megérlelődnek.

A vasut fuvarozásjogi kártérítő felelősségének korlátozása.

Irta: Dr. Sándorfi Kamill, a m. kir. igazságügyminiszteriumban alkalmazott budapesti kir. törvényszéki biró.

A vasutak kártérítő felelősségének megnyugtató szabályozása a nemzetgazdaság egyik legfontosabb érdeke. Különösen a kereskedelemnek nagyfontosságu érdeke, hogy tudja, vajjon a feladott áruszállitmány elveszése, hiánya vagy megsérülése esetében kártérités jogalapján támaszthat-e és ha igen, mily határig a vasuttal szemben követeléseket.

A kereskedelmi törvény 398. §-a értelmében a fuvarozó minden kárért, mely az áruban az átvételtől a kiszolgáltatásig elveszés vagy megsérülés által történik, felelős, *amennyiben igazolni nem képes*, hogy a kárt erőhatalom, vagy az áru természetes minősége, különösen belső megromlás, beszáradás, rendes csurgás vagy a begöngyölésnek kivülről fel nem ismerhető hiányai okozták. A vasuti üzletszabályzat ehhez képest 84. §-ában azt a rendelkezést tartalmazza, hogy a vasut felelős azért a kárért, mely az áruban a fuvarozásra való átvételtől a kiszolgáltatásig terjedő időben elveszés, hiány (részleges elveszés) vagy sérülés által keletkezett, *kivéve*, ha a kárt a rendelkezésre jogosult vétkessége vagy a vasut vétkességére vissza nem vezethető utasitása, erőhatalom, a csomagolásnak külsőleg fel nem ismerhető hiányossága vagy az áru természetes minősége, nevezetesen belső megromlás, beszáradás, rendes csurgás okozta. Lényegében egyezik ezzel a rendelkezéssel a berni nemzetközi vasuti egyezmény 30. czikkének 1. bekezdése, mely szerint „a vasut a következő czikkekben foglalt közelebbi határozmányok értelmében azon kárért, mely az áruban a fuvarozásra való átvételtől a kiszolgáltatásig elveszés, hiány vagy megsérülés által keletkezett, felelős, *amennyiben igazolni nem képes*, hogy a kárt a rendelkezésre jogosult vétkessége vagy ez utóbbinak a vasut vétkességére vissza nem vezethető rendelkezése, az áru temészetes minősége (nevezetesen megromlás, beszáradás, rendes csurgás) vagy erőhatalom okozta.“

Ezeknek a rendelkezéseknek egybevetése alapján azt látjuk, hogy a vasuti üzletszabályzat idézett 84. §-ában nem foglaltatik benn az, ami a kereskedelmi törvény vagy a nemzetközi egyezmény idézett rendelkezéseiben világos kifejezésre jut, t. i., hogy a felelősségmentesitő vagy korlátozó tényeket a vasutnak kell bizonyitania. Bár a vasuti üzletszabályzatban a bizonyitási tehernek ez a szabálya nem foglaltatik is benn, kétségtelen, hogy a vasuti üzletszabályzat hatálya alá tartozó fuvarozási ügyletekben is fennáll az a szabály, hogy a bizonyitás terhe ebben a tekintetben a vasuté, következik ez nemcsak abból, hogy a kereskedelmi törvénynek idézett szabálya a fuvarozási ügyletekben általában érvényes, de következik a bizonyitás általános perjogi elveiből is.

A vasutak fuvarozásjogi felelősségének érintett főszabályaival szemben a miniszterium az elmult hónapokban a vasutat fuvarozás alapján terhelő kártérítő felelősségnek korlátozása tárgyában 3047/1921. M. E. szám alatt kibocsá-

tott rendeletében bizonyos tekintetben teljesen ellentétes szabályokat állapitott meg. Kétségtelen, hogy a miniszteriumnak, szemben a kereskedelmi törvény és a vasuti üzletszabályzat rendelkezéseivel is, erre törvényes jogosultsága van és pedig a háboru esetére szóló kivételes törvényekben foglalt felhatalmazás alapján.

A rendelet értelmében, ha a belföldi vasut által fuvarozott, őrzött vagy tárolt áru vagy egyéb küldemény a fuvarozás, őrzés vagy tárolás ideje alatt elveszett, megsérült vagy hiányt szenvedett és a fuvarozás vasuti utvonala vagy az utvonal egy része, az őrzés vagy a tárolás helye, a fuvarozás, őrzés vagy tárolás ideje alatt az 1918. évi október hó 31. napja után megszállás alatt állott, a *vélelem az*, hogy a kárt erőhatalom okozta, feltéve, hogy a megszállott részen vagy helyen a fuvarozás, őrzés vagy tárolás befejezése előtt — bár a fuvarozást, őrzésbe vagy tárolásba vételt megelőző időben — fosztogatás vagy más erőszakosság vagy ellenséges rekvirálás fordult elő.

Az ország nagy területeinek az elmult forradalmak idejében történt ellenséges megszállása alkalmával köztudomás szerint az ellenséges csapatok nem kiméltek a vasutakon fuvarozás alatt állott vagy raktárakban tárolt küldeményeket, sőt nagyon sok helyen tervszerü és rendszeres rablások, fosztogatások, rekvirálások, dézsmálások fordultak elő. A fuvarozató közönség a vasut ellen számos pert inditott, melyekben a peresitett követelések összege több száz millió koronára rug. Ha a vasut mindezekben a perekben a vasuti üzletszabályzat s a kereskedelmi törvény rendelkezései értelmében bizonyitani volna köteles azt, hogy az árukban elveszés, hiány vagy sérülés következtében bekövetkezett károk a megálló csapatok jogellenes ténykedéseire vezethetők vissza az esetek legtöbbjében lehetetlen bizonyitási teher szakadna reá, mert köztudomás szerint az ellenség megszállta vonalakon és helyeken az ellenséges csapatok tervszerüen megakadályozták a vasut szerveit azokban a kármegállapitó preventiv intézkedésekben, amelyek az üzletszabályzat értelmében a vasut kötelezettségének körébe tartoznak. Nagyon sok esetben halálos fenyegetésekkel akadályozták meg a vasut közegeit a tényálladéki jegyzőkönyvek felvételében vagy a kár okának és terjedelmének egyéb kinálkozó módon megállapitásában, ugy, hogy a vasut a legtöbb esetben nem lenne abban a helyzetben, hogy az erőhatalom fennforgását in konkrétó bizonyitsa.

Nem kétséges, az állandóan követett birói gyakorlat is megállapitotta, hogy az ellenséges megszállás az erőhatalom fogalmi körébe esik. Ez a helyes megállapitás abból indul ki, hogy oly esemény, amely a közlekedési vállalat üzemkörén kivül keletkezve, ezen üzemkörbe való behatás utján személyben vagy áruban kárt okozott s fellépésének módja és ereje által az élet rendes folyamában észlelhető véletlen eseteket szemmel láthatólag tulhaladja és lehetetlenné teszi, hogy a vasutvállalat törvényes kötelezettségeinek teljesitésében a törvény rendelkezéseinek megfelelően járhasson el, erőhatalomnak tekintendő, mert hiszen az ellenséges megszállással szemben a vasut a jogi és fizikai védekezéstől egyaránt meg van fosztva. Az is kétségtelen azonban, hogy a vasut egy általános gesztussal nem mondhatja azt, hogy az ellenséges megszállás időtartama alatt és annak területén előfordult károk mind az ellenséges megszállásból, mint felelősségmentesitő erőhatalomból keletkeztek, mert a fennebb idézett rendelkezések értelmében a vasut minden egyes peres fuvarozási ügyletnél ebből a szempontból külön volna köteles bizonyitani, hogy a konkrét áruszállitmánynál beállott károsodás a valóságban is az ellenséges megszállásból, mint erőhatalomból keletkezett. Mint fenntebb érintettük, az üzletszabályzatból folyó ez a bizonyitási kötelezettség a vasutat a perekben lehetetlenség elé állitaná, a legtöbb esetben nem tudna bizonyitani, egyszerüen abból az okból, mert az ellenséges megszállás alatt a bizonyitékok szerzésétől, a károkok megállapitásától el volt ütve és pedig leküzdhetetlen fegyveres erőszak által.

A miniszterium rendelete nyilván annak a meggondolásából indult ki, hogy az ellenséges megszállás következményeivel szemben a vasutat fokozottabb védelemben kell részesiteni, hiszen az államvasutak révén maga az államkincstár is óriási mértékben van érdekelve, már pedig felesleges részletezni, hogy mai viszonyaink mellett az államkincstár helyzetének további romlása kihat a valutára, a kenyerünk és husunk árára, az államnak és minden egyes polgárának nemzetgazdasági helyzetére egyaránt.

A rendelet idézett rendelkezése ennélfogva a fuvarozásjogi általános felelősség régi szabá-

lyai alól kivételt állapit meg. Nevezetesen vélelmet állit fel azokra az árukra és egyéb küldeményekre (tehát a podgyászra is), amelyek az ellenséges megszállás alatt vesztek el, sérültek meg vagy hiányt szenvedtek; ez a vélelem pedig lényegében az, hogy az ilyen kárt erőhatalom okozta, feltéve, hogy a megszállott részen vagy helyen a fuvarozás, őrzés vagy tárolás befejezése előtt, bár annak megkezdését megelőző időben, fosztogatás, más erőszakosság vagy ellenséges rekvirálás fordult elő. A rendelkezés értelmében tehát ha valamely árut az ellenséges megszállás alatt Győrött Budapestre adtak fel és a vasut igazolni tudja, hogy a feladás előtt vagy a fuvarozás alatt a Győr és Budapest között levő utvonalon vagy állomáson csak egy esetben is fosztogatás más erőszakosság vagy ellenséges rekvirálás fordult elő és pedig a megszálló csapatok részéről, a vélelem az lesz, hogy a kárt erőhatalom okozta. Természetesen, amint azt a rendelet is kimondja, a vélelem nem zárja ki annak a bizonyitását, hogy a kár más okból keletkezett.

Ez a vélelem lényeges enyhitésre talál a rendelet 1. §-ának 2. bekezdésében. Az ország területének egy része tudvalevően nem volt ellenségtől megszállva. Ha már most az elveszett, megsérült vagy hiányosan érkezett áru vagy egyéb küldemény feladóállomása olyan területen volt, amely nem állott megszállás alatt, méltánytalan volna a fuvarozó felekre, ha ez a vélelem ily szállitmányaikra is korlátlan alkalmazást nyerne, mert hiszen a kár igen sok esetben azon az állomáson vagy vonalrészen is keletkezhetett, amely a megszállás demarkációs vonalán innen esett. Nyilván ennek a meggondolásából indult ki a rendelet, amikor azt a rendelkezést tartalmazza, hogy ilyen esetben az erőhatalom vélelme csak akkor áll, ha a fél nem bizonyit oly tényt, mely valószinüvé teszi, hogy az áruban vagy egyéb küldeményben az elveszés, sérülés vagy hiány már a megszállott vonalra vagy vonalrészre átmenet előtt következett be. A gyakorlatban ez az elv akként fog érvényesülni, hogy ha pl. a Sopronban Budapestre feladott, Győrön át szállitott árura nézve a fél olyan tényt bizonyit, amely valószinüvé teszi, hogy a kár a meg nem szállott Sopronban, vagy a meg nem szállott sopron-győri vonalrészen következett be (pl. ha látta Sopronban, hogy a feladás után megdézsmálták az árut) a vasut javára az erőhatalom vélelme nem fog fennállani és kártérítő felelőssége az üzletszabályzat általános rendelkezései értelmében lesz elbirálandó.

A rendelet a vélelemnek, illetőleg az utóbbi korlátozott vélelemnek hatályát kiterjeszti a vasut közvetitése utján biztositott küldeményre (Európai Utipodgyász Biztositó Részvénytársaság), valamint olyan küldeményre is, amelyet vasuti állomás területén fekvő és a vasut által bérbeadott raktárban (pl. szállitmányozók által bérelt raktárban) tároltak. Az már a méltányosság további követelménye, hogy a vasutnak nyujtott jogkedvezménytől ezek se üttessenek el.

A fuvaroztató felekre kétségtelenül rendkivül sulyos rendelkezéseket tartalmaz ez a rendelet, mert hiszen annak a bizonyitása, hogy a kár más okból, mint az erőhatalomból keletkezett, az áruval együtt nem utazó félre nézve a legtöbb esetben lehetetlen lesz. Ugylátszik azonban, a rendelet az államkincstár szempontjait a fuvaroztató felek szempontja elé helyezte, talán arra is gondolva, hogy a fuvaroztató feleknek módjukban áll az ellenséges megszállásokozta káraikat a jóvátétel során is bejelenteni.

Megvilágitásra szorul még a rendelet 2. §-a is, melynek értelmében az 1. §. rendelkezései *a nemzetközi forgalomban* nem nyernek alkalmazást. Kétségtelen, hogy a nemzetközi vasuti egyezmény idézett bizonyitási szabályával szemben sem a nemzeti törvényhozás, sem a rendeletalkotó hatalom körén belül ellentétes rendelkezés nem tehető, mert a nemzetközi egyezmény határozmányai sem nemzeti törvénnyel, sem rendelettel meg nem változtathatók.

A nemzetközi egyezmény alkalmazási körén belül igen érdekes kérdés, vajjon Ausztriával szemben, ahonnan az ellenséges megszállás idejében is sok árut kaptunk, alkalmazható-e ez a szakasz, nevezetesen az Ausztriával lebonyolódott forgalmunkat belföldi forgalomnak vagy nemzetközi forgalomnak kell-e tekinteni. Ebben a kérdésben ki kell emelnünk, hogy a nemzetközi egyezményt Ausztria-Magyarország együttesen kötötte meg a többi államokkal, az egyezményben tehát Ausztria is benne volt (és van) és Magyarország is. Hogy az egyrészt a magyar államtestből, másrészt az osztrák államtestből a háboru és a békeszerződések szerint leszakitott országrészek a dismembratió folytán

benn vannak-e a nemzetközi egyezményben, főleg az uj államalakulatként jelentkező ugynevezett Csek-Szlovákia, ez a kérdés czikkünk keretét meghaladja. A rendelet alkalmazását illetően azonban mindenesetre bonczolnunk kell azt a kérdést, hogy a nemzetközi egyezmény révén nemzetközi forgalom áll-e fenn ma egyrészről Magyarország, másrészről Ausztria között egymásközti viszonyukban. Nem kétséges, hogy a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országokkal való szabályozása tárgyában Budapesten 1907. évi október hó 8-án kötött szerződés beczikkelyezéséről szóló 1908 : XII. t.-cz. IX. czikkében foglalt az a rendelkezés, mely szerint a vasuti üzletszabályzat mindkét állam területén, valamint azok kölcsönös forgalmában változatlanul megtartandó, a változott közjogi helyzetre tekintettel többé nincs érvényben, az üzletszabályzatok azonosságára vonatkozó ez a törvényes rendelkezés tehát hatályban nem levőnek tekintendő. Amig az emlitett törvény hatályában fennállott, természetszerüen Ausztriával szemben belforgalomban voltunk és nem nemzetközi forgalomban. Most azonban a belforgalom megszünt és nézetünk szerint a két állam egymásközötti viszonyában is csak nemzetközi forgalomról lehet szó, mert a nemzetközi egyezményben mind Ausztria, mind Magyarország benn van és egymásközötti forgalmukban az idézett törvény kedvezőbb rendelkezései folytán nem volt csak a nemzetközi egyezmény alkalmazásban, mihelyt azonban a belforgalmat lehetővé tevő intern jogszabályok alkalmazási lehetősége elesik, a két állam egymásközötti viszonyában a vasuti forgalom tekintetében csak az eredeti állapot, vagyis a nemzetközi egyezmény állhat vissza. Külön kérdésként marad fenn mindazáltal az az eset, ha a kettős monarchia szétválása óta Magyarországból Ausztriába vagy viszont nem nemzetközi, hanem belföldi fuvarlevél alapján történt fuvarozás; ilyen esetben esetleg szó lehet arról, hogy a fuvarozási ügylet ne tekinttessék nemzetközinek.

Az ismertetett rendelet a maga vasutvédő princzipiumaival nem áll egyedül. A háboru még tart s a háborus világjoggyakorlat sokkal előbb, mint mi, a vasutak védelmére sietett. Igy *Franczaországban* az összes állami és főbb magánvasutak az 1888. évi deczember hó 28-ról kelt törvény értelmében a mozgósitás első napjától kezdve a katonai hatóság kezébe mentek át. A katonai hatóság az 1914. évi augusztus hó végével, amikor a mozgósitás nagyobbrészt már befejezést nyert, bizonyos vonalakon a polgári áruforgalom felvételét megengedte, de azzal a felhatalmazással, hogy a vasutak a vasuti üzem nehézségére való tekintettel a felelősséget és a kártérítő kötelezettséget magukról elhárithassák. Az 1914. évi november hó 1-ével a hadügyminiszter ujabb rendeletet adott ki, amelynek értelmében a vasutaknak a fuvarozási határidő betartásáért való felelősségaluli mentessége továbbra is fenntartatott. Az 1915. évi márczius 31-én ujabb rendelet adatott ki, amelyben a kártéritési kötelezettségre nézve oly rendelkezés foglaltatott, hogy az áru elveszésének vagy sérülésének esetében a vasut kártérítő kötelezettsége nem terjed ki oly esetekre, amelyekben a vasut bizonyitotta, hogy az elveszés vagy sérülés a háborus állapot következtében keletkezett.

Olaszországban az 1915. évi április hó 15-én kiadott 672. számu királyi dekrétumban mondatott ki, hogy az állam magáról minden kártéritési kötelezettséget elhárit és a magánáruk csakis a feladó veszélyére szállitatnak. Ez a dekrétum a háboru egész tartama alatt fennállott.

Németországban a németek által megszállva tartott idegen területeken levő azon vasutakra voltak kivételes intézkedések, amelyek katonai vezetés alatt állottak. A keleti hadszintéren 1916. évi szeptember elsején, a nyugati hadszintéren 1915. évi julius hó 1-én és 1916. évi szeptember hó 1-sején kiadott dijszabásokban voltak oly határozmányok, melyek azt tartalmazták, hogy a vasutak nem felelősek az áruk elvesztéséért, sérüléséért és hiányáért és a fuvarozási határidő tullépéséért. A németországi intézkedésnek az az álláspont alkotta az alapját, hogy a katonai megszállás alatt levő vasutakon a vasutaknak nem áll fenn a fuvarozási kötelezettségük. *Ugyanez a szempont volt irányadó a volt osztrák-magyar hadsereg által megszállt területeken volt vasutakon is*, amelyek cs. és kir. hadseregvasut (K.u.k. Heeresbahn) megnevezés alatt kezeltettek. Az ezeken a vasutakon végzett polgári szállitások tekintetében kiadott dijszabásokban szintén kifejezetten ki volt mondva, hogy a vasut az áru elveszéséért, hiányáért és sérüléséért nem felelős, fuvarozási határidő pedig egyáltalában nem volt.

A rendelet a maga alapmotivumaival nem áll tehát egyedül az európai fuvarozási jog háborus szabályai között. Ennek a mi rendeletünknek erkölcsi jogosultságát is csak az a megfontolás alapozhatja meg, hogy a háborúval s a nyomában keletkezett történelmi katasztrófákkal szemben a nagy rezervoárt, az államkincstárt, mely a békeidő jogszabályaival nem volt védve, elsősorban kell védeni, mert a salus respublicae mindennél előbbre való, suprema lex.

SZEMLE.

Oszi munkaprogramm. A nemzetgyülés nyári szünete az őszre halasztódott el, viszont a kormány készen tartogatja a törvényjavaslatok tömegét, amelyeket az ősz beálltával kiván tető alá hozni. Ezek közül az őszre halasztott javaslatok közül a hiteljogot közelről érdeklik az ipartörvény reviziója, az Iparosok Országos Szövetkezeti központjának felállitása, a tisztességtelen verseny ellen adni kivánt oltalom és a szocziálpolitikai törvényalkotások egész sora, amit a trianoni államokirat tett bizonyos fokig kötelességünkké. A *tisztességtelen verseny* szabályozásának kérdésével több izben is behatóan foglalkoztunk. Az a nézetünk, hogy a kereskedelmi miniszternek legutóbb közzétett javaslata (közölve teljes terjedelemben a „Jury“ 1921. 3. számában), ha törvény lesz belőle, jótékony hatást fog gyakorolni az utóbbi évek alatt megtépázott és aláhanyatlott kereskedői etikánk megszilárditására, különösen ha a tisztitó munkában a ker. és iparkamarák is kiveszik részüket. Az *ipari szövetkezeteknek* — a hitelszövetkezetekhez hasonlóan — *központba tömöritése* tulajdonképpen nem más, mint felismerése és követése a szövetkezetügy fejlődési irányának. A kellő vezetés és irányitás nélkül alakitott és müködő kisiparos szövetkezetek ha alkalmasak is arra, hogy ideig-óráig kielégitsék bizonyos szereplésre vágyó iparosok tulfütött ambicióját, végeredményben kevés létjogosultsággal és életképességgel birnak és egyáltalában nem méltók arra, hogy „iparpártolás“ czimén az állam őket külön-külön támogassa és ellenőrizze. A kisipari szövetkezetek központba tömöritése nemcsak azért szükséges, mert az állami támogatás és ellenőrzés a központon keresztül sokkal inkább kecsegtet eredménnyel, hanem azért is, mert a szövetkezeti alapon megszervezett ipari termelés problémája még korántsem nyert olyan megnyugtató megoldást, mint a szövetkezetnek egyéb érvényesülő lehetőségei. Tudjuk, hogy az Országos Közp. Hitelszövetkezetnek nagyon szomoru tapasztalatai voltak a kötelékébe vont „szakipari“ szövetkezetei körül, aminek okát nemcsak abban kell keresnünk, hogy az O. K. H. Sz. talán nem eléggé volt az ilyen szakszövetkezetek vezetésére és irányitására alkalmas, hanem főleg abban, hogy az ipari termelő szövetkezet gazdasági alapszerkezete lényegesen más, mint az egyéb szövetkezetekéi. Itt az eladók, a piaczra dolgozók tömörülnek és okoznak egymásnak is (!) versenyt, ami az egyéb szövetkezeteknél annyira természetes harmóniát igen könnyen diszharmoniává torzithatja. Tehát nagy szükségük van kisiparosainknak és szövetkezeti mozgalmunknak is arra, hogy az ipari termelő szövetkezet ügyét a kellő szak- és életismeretekkel, valamint anyagi eszközökkel rendelkező központ vegye a kezébe és az ipari termelést is megkisérelje „szövetkezeti anyaggá“ átgyurni. Az *ipartörvény reviziója* már több izben ment át az érdekeltek megbeszéléseinek retortáján. Talán lesz terünk és alkalmunk arra, hogy ezzel a javaslattal részletesebben is foglalkozzunk. Egyelőre csak ennyit: A legujabb javaslat II. részét, amely az ipari és kereskedő-*tanoncz* jogviszonyát és kellő kiképzését szabályozza, mindenki csak a legnagyobb elismeréssel és megelégedéssel fogadhatja. A leghatékonyabb és legolcsóbb iparpártolás az iparosképzés nivójának emelése. Ha mindaz, amit a javaslat e tekintetben kontemplál, valósággá is válik, a legszebb reménnyel tölthet el mindnyájunkat a magyar ipar jövője. Nem fogadhatjuk azonban ilyen osztatlan tetszéssel a jevaslat első részét, amely az iparüzés feltételeit, a képesités és engedélyezés kérdését, az ipar gyakorlását és az iparüzési jog elvonását szabályozva, lényeges módositásokat visz végbe az Ipartörvény érvényben levő rendelkezésein. Az iparszabadság jelszavát mi is csak negativumnak minősitjük, ami megszüntette ugyan az állami és czéhbeli gyámkodást, de egyben nem gondoskodott iparvédelemről (mert az ipart teljesen magára hagyta). Beavatkozásra, iparvédelemre, az áliparosok üldözésére stb. feltétlenül szükség van. Félünk azonban, hogy a javaslat messzemenő beavatkozása sok esetben éppen azoknak az érdekét fogja sérteni, akiknek érdekvédelme a javaslat szerkesztőinek szemei előtt lebegett. A javaslatnak most aposztrofált rendelkezéseit olvasva, egy megnyugtató momentumot mégis találunk. Nincsen a javaslatnak egyetlen olyan lényeges rendelkezése sem, amelynek módositására vagy hatályon kivül helyezésére a kereskedelmi miniszter felhatalmazva ne volna. Bármennyire is szokatlan az ilyen rendelettel módositható törvény, az ellen a jelen esetben kifogást tenni mégsem lehet; mert a javasiat legtöbb rendelkezését az életben még ki kell próbálni és módot kell adni az ipar érdekeit védelmezni hivatott szakminiszternek, hogy nyomban félre tegye a törvényes szabályt, ha annak valóra válása az ipar komoly érdekeit sérti. A *szocziál-*

politikai törvényjavaslatok sorából igen előrehaladott stádiumban van a magánalkalmazottak jogviszonyait szabályozó javaslat és a gazdasági szakegyesületekről és a munkáskamarákról szóló tervezetek. Ezekkel a javaslatokkal — mihelyt publikáltatnak — részletesebben fogunk foglalkozni.

Végezetül szabadjon kifejezést adni a hazai jog fejlesztését és tökéletesitését szivén viselő minden jogász titkos gondolatának és óhajának. Mi lesz a polgári törvénykönyvvel és az ezzel kapcsolatos kereskedelmi jogi revizióval? A nemzetgyülés — bármily nehéz és válságos időkben vette is kezébe az ország megtépázott hajójának irányitását — számtalan esetben adta tanujelét annak, hogy az eléje hozott, közérdekü, komoly törvényalkotásokkal meg tud és meg akar birkózni és különös érdeklődését nyilvánitotta minden olyan törvényhozói alkotással szemben, amely a konszolidációt, a jogrendet és a jogbiztonságot megszilárditani alkalmas. A magyar magánjog évszázadok óta várja törvénybe foglalását. Egy fél évszázad vállvetett, alaposan átgondolt munkája fekszik a nemzetgyülés előtt a „Bizottsági Szöveg" alakjában. A legnagyobb optimizmus mellett sem számithatunk arra, hogy hazai jogászaink a közeljövőben ismét abba az atmoszférába kerülnek, amelyben magánjogi kodifikációnk a Bizottsági Szövegig eljutott. Irott magánjogra (különösen dologi és kötelmi jogra) viszont sürgős szüksége van ujraéledő gazdasági életünknek, de nemzeti reputációnknak is. Nem alkothatna magának aere perennius emléket a nemzetgyülés azzal, hogy az amugy is félig törvénnyé érett polgári törvénykönyvünket a törvények közé iktatja!?

A vonatra várakozó tömeg tolongása következtében bekövetkezett sérülés a Reichsgericht egyik legutóbbi határozata szerint nem vezethető vis majorra vissza. A Reichsgericht ismeretes álláspontja szerint vis major akkor forog fenn, ha a károsító esemény az üzemen kivülről hat, emberi tapasztalat szerint előre nem látható, bekövetkezése a vállalat legmesszebbmenő, a körülmények által megkivánt vigyázatával és megelőző intézkedésével el nem hárithatő és nem tartozik azok közé a jelenségek közé, amelyek bizonyos gyakorisággal vissza szoktak térni. A tényállás a következő: S. város állomásán a vonat érkezésekor a várakozó utasok tömegében nagyfoku tolongás következett be, miközben négyen, köztük a 17 éves felperes is, elestek és a felperes megsérült. Ilyesmi a vasuti állomásokon elő szokott fordulni olyankor, ha tartani lehet attól, hogy a vonat nem fogja az összes várokozókat felvenni. Ebből pedig oly veszély származik az utasokra, amelynek alapja a vasuti üzem természetében van. A tömeg — a R. G. megállapitása szerint — nem volt tulnagy és nem is volt váratlan, mert ugyanakkor az államvasut nem közlekedett és igy a szóban forgó helyi érdekü vasutnak nagyobb utazó közönségre kellett számitania. A vasuti hivatalnokoknak kötelességük lett volna a közönségre fokozottabb mértékben ügyelni és különösen a vonat beérkezése idején nyomatékosan figyelmeztetni a veszélyre. Az adott esetben semmi jel sem mutatott arra, hogy a tömeg másutt előfordult esetek mintájára, mint olyan megrohanta volna az állomást, meg akarta volna támadni a tisztviselőket, jegy nélkül akart volna utazni, vagy egyéb erőszakosságokat készült volna elkövetni. Ezért nem lehetett azt sem megállapitani, hogy az esemény oka üzemen kivüli lett volna.

A könyvajánlás célja rendszerint annak a személynek a különös megtisztelése, akinek a könyv első lapján nyomott ajánló sorok szólnak. Ezek rendszerint valamely a szerző és az itt emlitett személy közötti kapcsolaton alapulnak. Egy pratikus konkrét esettel kapcsolatban Bachrach felveti azt a kérdést (Jur. Wochenschrift 1921. ápr. 1-i száma), hogy az, akinek beleegyezése nélkül könyvet dedikáltak, ha az neki kellemetlen, részesülhet-e jogi védelemben és a kérdést igenlőleg oldja meg, mert az ilyen esetekben a személyiség sérelmét látja.

Mindenesetre a birói cognitiótól fog függeni, hogy az ajánlásban a személyiség sérelmét fogja-e látni. Maga a dedikációnak a könyvben való benyomtatása, ha az az abban megnevezett személy beleegyezése nélkül történt is, még nem elég a sérelem megállapitásához, hanem még valamely különleges körülmény fennforgása is szükséges. Ilyen volna az az eset, ha valamely kommunista propagandairat ajánltatnék valakinek, akire sulyos sérelemmel járna, ha róla az válnék feltételezhetővé, hogy a kommunista irányzattal összeköttetésben áll. Még sulyosabb volna a személyiség sérelme, ha pl. egy pornograf regényt ajánlana a szerző egy 16 éves leánynak. Ami a védelem módját illeti, ennek a mü példányainak lefoglalásában és az ajánló sorok eltávolitásában kellene állania. Érdekes munkája volna a birónak akkor, ha valaki, aki előzetesen hozzájárult a neki szóló dedikációhoz, utóbb azért tenne az ellen kifogást, mert a mü szinvonala nem felelt meg a várakozásnak. Az anagrammal szemben persze csak az egész költemény terjesztésének betiltásával lehet védelmet nyujtani.

A sztrájkbalépésnek valamely munkásegyesület többségi határozatával való kikényszeritheto̊ségével foglalkozott nemrégiben a schweiczi Bundesgericht. Az eset a következő volt: A Schweiz. Heizer- u. Maschinistenverband (H. M. V.) 1919. juliusában 1432 szóval 698 ellenében elhatározta testületi belépését a Schweiz. Gewerkschaftsbundba (S. G. B,), amely jogképes egyesület és kizárólag munkásszövetségekből áll. Az S. G. B. alapszabályai szerint azokat a sztrájkokat, amelyeket a központi

vezetőség elhatároz, a hozzá csatlakozott szövetségek minden tagja köteles megtartani. A leszavazott kisebbség a H. M. V. közgyülési határozatának megsemmisitése iránt pert inditott és a pert végső fokon meg is nyerte. Az itélet indokainak lényeges pontjai a következők: 1. A társasági tagra hozzájárulása nélkül nem lehet olyan kötelezettséget róni, amelyek nincsenek az alapszabályokban megállapitva. A H. M. V. alapszabályai sztrájkbalépési kötelességet nem állapitanak meg és igy maga H. M. V. sem kötelezhetné a tagjait többségi határozattal sztrájkra. Az, hogy ilyen mégis előfordult, a jogi helyzeten nem változtat. Itt azonban még hozzá egy más egyesület határozatának a H. M. V. tagjaira nézve kötelező volta lenne a többségi határozattal kimondva, aminek elismerése mélyen sértené a személyes szabadságot. 2. A S. G, B. messzebbmenő célokat szolgál, mint a H. M. V. A H. M. V. csatlakozása tehát az egyesületi cél megváltoztatását jelenti, amihez pedig az összes tagok hozzájárulása szükséges. (B. G. B. 33. §.) Ehhez az okfejtéshez több irányban szó fér és főleg az a megállapitása támadható, hogy, ha egy egyesület egy másik tagjává lesz, akkor a belépő egyesület tagjaira is kiterjednek az egyesületet tagul felvevő másik egyesület alapszabályaiban megállapitott kötelességek. Hiszen a belépő egyesület mint olyan válik taggá, nem pedig annak a tagjai. Az egyesületnek mint tagnak lehet azután kötelessége, hogy a másik egyesület határozatait saját tagjai sorában alapszabályainak megfelelően érvényre juttassa.

A Nyugdijas Katonatisztek Orsz. Szövetségénél igen sok, különféle előképzettségü, megbizható tiszt, özvegy és árva vár megélhetést elősegitő alkalmazásra. Akinek bizalmi emberre, igy pénztárnokra, könyvelőre, levelezőre, általában irodai munkaerőre, felügyelőre, képviselőre, gép- és gyorsirónőre, egyszóval intelligens férfi vagy női munkaerőre van szüksége, forduljon bizalommal a NYUKOSZ elhelyezési osztályához: V., Nagykorona-utcza 13. sz. I. em. Hazafias szolgálatot teljesit mindenki, aki megüresedett állások betöltésénél a nyugdijas tiszteket, özvegyeket és árvákat támogatja.

IRODALOM.

I. Hazai irodalom.

Dr. Edmund Kuncz: Der neue ungarische Gesetzentwurf über die Aktiengesellschaften. Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht. LXXXIV Band. 3/4. füzet 354—389. l.

Dr. Mahler Sándor — Jaszenovics Géza. A vagyonváltságról szóló első törvény (1921. XV. t.-cz.) és az erre vonatkozó összes miniszteri rendeletek. Budapest, 1921.

II. Külföldi irodalom.

Karl Wieland: Handelsrecht, Band I. Das kaufmännische Unternehmen und die Handelsgesellschaften, Leipzig. 1921. A jónevü baseli ker. jogi professor a ker. jog szisztematikus összefoglalásával uj kézikönyvvel lepte meg a jogászvilágot. A munka a német ker. jog kifejtésére vállalkozik, amelyet a szerző előszavában „összehasonlithatatlan és hosszu időre uralkodni hivatott jogalkotásnak" minősit. Az I. kötet a bevezető fejtegetések után a ker. üzlet, a könyvvezetés és a ker. meghatalmazás kérdését tárgyalja és a ker. társaságok általános jellemzése után ismerteti a közkereseti, betéti és csendes társaság jogviszonyait. A II. kötet fogja felölelni a részvénytársaságot, korlátolt felelősségü társaságot stb. és a ker. ügyleteket. Az I. kötet 87. §-ban 854 oldalon tárgyalja az anyagot tudományos kézikönyv módszerével. Igen figyelemreméltó fejtegetéseket ad szerző a ker. üzlet fogalmáról, a mérlegkészités általános elveiről, a ker. társaságokat kialakitó gazdasági tényezők szerepéről és a ker. társaságok jogi személyiségéről. Az I. kötet átlapozása is arra az örvendetes megállapitásra vezet, hogy a világháboru folytán stagnálásra kárhoztatott ker. jogi tudományt továbbfejlesztő, komolyan átgondolt munkával gazdagodott a jogirodalom.

Schelcher: Die Haftung des Staates für Eingriffe in Privatrechte. Rossberg, Leipzig 1921.

Heinrich Schultz: Die Sicherungsgeschäfte des Kaufmannes. Glockner, Leipzig 1920.

Walter Lux: Schulung für die juristische Praxis. Müller, Berlin. 1921,

Mantel, Scheider — Sachsen: Das Rechtsverhältniss zwischen Arbeitgeber u. Arbeitnehmer. Spaeth & Linde, Berlin 1921.

Hermann Richter: Reichtumultsschadengesetz vom 12. Mai 1921. Bentheimer, Mannheim 1921.

Georg Cohn: Die Aktiengesellschaft, (Bearb. v. Fick u. Zehentbauer), Orell Füssli, Zürich 1921.

Georg Zahn: Verstaatlichung und Vergesellschaftung, L. Simon, Berlin 1920.

Frantz Dahl: Juridiske Profiler, Essays, med 12 Porträeter. Gyldendalske Boghandel. Nordinsk Forlag Kjobenharn og Kristiania. 1920.

Julius Basch: Handelsgesetzbuch und Wechselordnung. H. W. Müller, Berlin 1920.

Friedrich Klausing: Die Zahlung durch Wechsel und Scheck (Arbeiten zum Handels-, Gewerbe- und Landwirtschaftsrecht. Herausg. von Prof. Dr. Hymanns). Elwert, Marburg 1919.

HAZAI JOGGYAKORLAT.

Fehér pénz.

38. Az adós részéről az 1919. aug. 15. előtt lejárt tartozásra fehér pénzben teljesitett fizetés ugyanolyan értékü fizetésnek tekintendő, mintha ez kék pénzben történt volna. (Kuria 1212/1921. P. IV. sz. — 1921. junius 8.)

Indokok: Az irányadó tényállásból kitünőleg a felperes keresetének jogalapjául első sorban lényegileg azt adta elő, hogy az alperes városnak nála évek óta és az 1919. év folyamán is nyilt folyószámlája lévén, az alperes a folyószámlára az u. n. tanácsköztársaság idejében, nevezetesen az ez által forgalomba hozott hamis fehér pénznek elterjedése, vagyis 1919. május 20-ika után kivett pénzeknek osztrák-magyar bankjegyekben, az ugynevezett kék pénzben való kiszolgáltatását követelte a felperestől, vagyis a hitelt ilyen kék pénzben vette igénybe, a visszafizetéseket azonban, nevezetesen az 1919. évi julius 11-én és augusztus 7—11. napjain eszközölt visszafizetéseket, amelyek összesen 653.118 K 93 f-t tettek ki, fehér szovjetpénzekkel teljesitette, amelyeket a felperes kénytelenségből, azonban jogfentartással elfogadott és a folyószámlában az alperes javára irt ugyan, de minthogy ennek a hamis fehér pénznek forgalmi értéke a 3954/1919. M. E. sz. rendelettel az azon feltüntetett teljes érték $^1/_5$-ére szállitott le, az alperest a többi $^4/_5$ résznek, azaz 522.495 K 33 f. tőkének s jár. megfizetésére kérte kötelezni.

Ez a felperesi kereset nyilvánvalóan alaptalan. Magának a felperesnek az elsőbirósági itélet ellen beadott felebbezésében foglalt saját előadásából is kitetszőleg az alperesnek joga volt kérdéses tartozását a fennebb megjelölt időben kifizetni. Eszerint nem lehet szó arról, hogy az alperes az 1919. évi augusztus hó 15-ike előtt még le nem járt tartozásra teljesitett volna fizetést. S minthogy az alperes a kérdéses fizetéseket az 1919. augusztus 15-ike előtt tényleg teljesitette, ennélfogva ezuttal sem az 5151/1919. M. E. sz. rendelet 4. §-ának 2-ik bekezdésében, sem pedig a 463/1920. M. E. sz. rendelet 1. §-ában jelzett eset fenn nem forog és közömbös a jelen esetben az is, hogy a fizetéseket a felperes fentartással vagy anélkül fogadta-e el, mert a most előadottakból folyóan a jelen ügy elbirálásánál a felhivott 5151/1919. M. E. sz. rendelet 4. §-ának első bekezdésében foglalt szabály veendő irányadóul. Ez utóbbi szabályból és annak a most felhivott 5151/1919. M. E. sz. rendelet 1. § ában és 4. §-ának második bekezdésében, valamint a 463/1920. M. E. sz. rendelet 1. §-ában foglalt rendelkezések egybevetéséből pedig nyilvánvaló, hogy az 1919. évi augusztus 15-ke előtt keletkezett s ugyanezen nap előtt lejárt pénztartozásra 1919. évi augusztus 15-ike előtt tényleg megtörtént fizetést, jóváirást, vagy megterhelést, tekintet nélkül arra, hogy a tartozás milyen jogügyletből és ugynevezett kék pénz vagy másnemü pénzjegyek átvételéből keletkezett és tekintet nélkül arra, hogy a teljesitett fizetés elfogadása vagy jóváirása a hitelező részéről fentartással vagy fentartás nélkül történt-e? nem lehet megtámadni azon az alapon, hogy az ilyen fizetés, jóváirás vagy megterhelés „fehér pénzben" történt. Ezek szerint az alperes részéről a felperesi állitás szerint fehér pénzben történt kérdéses fizetések, illetőleg a felperes által az alperes javára történt szóbanforgó jóváirások teljes összegükben érvényes tartozástörlesztések lévén, a kereseti követelés a fent kiemelt jogalapon a felperes részére meg nem itélhető.

A felperes továbbá azon az alapon is kérte az alperest a kereseti követelés megfizetésére kötelezni, hogy az alperes a folyószámlai hitelnek részére kék pénzben való kiszolgáltatását kierőszakolta akként, hogy ha a felperes az alperesnek kék pénz kiszolgáltatása iránti kivánságával ellenkezni akart, az alperes előkövetelte a felperesnek pénztári állományát és abból ő maga válogatta ki és vette el a kék pénzt, hogy tehát ekként az alperes a kék pénzt a felperestől erőszakkal vevén el, a felperes birtokából ilyen tiltott cselekménnyel elvett vagyontárgyakat a felperesnek visszaszolgáltatni, illetve azok helyett kártéritésképen ugyanoly értékü pénzjegyeket visszafizetni tartozott. Azonban a kereseti követelés ezen az alapon sem itélhető meg a felperes részére. Mert el is tekintve attól, hogy folyószámlára való hitelnyerés a vagyonnak erőszakkal való elvételével azonos tekintet alá nem vonható, az 5151/1919. és 463/1920. M. E. sz. rendeletek értelmében az adós részéről az 1919. évi augusztus 15-ike előtt lejárt tartozására ugyanezen nap előtt fehér pénzben teljesitett fizetés, illetve a hitelező által az adós javára ilyen pénzben történt jóváirás ugyanolyan értékü fizetésnek, illetve jóváirásnak tekintendő, mintha az kék pénzben történt volna és mert különben is a keresethez *A)* a. csatolt felperesi könyvkivonat (folyószámla kivonat) „Tartozik" rovatának az 1919. augusztus 15-ikét megelőző időre vonatkozó tételeiből megállapithatóan a felperes közvetlenül az alperesnek egyáltalán nem fizetett ki semmiféle összeget, hanem mindazok a tételek részben az alperes terhére harmadik személyek részére történt kifizetésekről, részben pedig különféle áruk (buza, árpa, mák, bab, burgonya, sertések stb.) áráról szólanak, az irányadó tényállásból kitünőleg pedig a felperes nem is adta elő, hogy ezen tartozási tételek keletkezésekor, illetőleg azokkal az alperesnek megterhelésekor a felperesnél az alperes város részéről ki járt volna el és hogy az esetleg eljárt személynek a felperes pénztárából a kék pénz állitólagos erőszakos elvitelére az alperestől megbizása volt volna, hogy tehát annak ezen jogellenes cselekményéért az alperes város felelősséggel

tartoznék; következésképen a kék pénznek erőszakos elvitelére vonatkozó felperesi állitás a kereseti követelésnek alperessel szemben való megitélésére alapul nem szolgálhat, s igy a felebbezési bíróság a felperes által az előadottak szerint nem közvetlenül az alperesnek, hanem harmadik személyeknek történt kifizetések alkalmával a kék pénznek kiválogatására és erőszakos elvételére vonatkozóan általánosságban ajánlott bizonyitást helyesen mellőzte.

Végül alaptalan a felperesnek az az érvelése is, hogy miután a felperesi állitás szerint az alperes a felperestől kapott kék pénzen ruházati és élelmi czikkeket vásárolt, amelyekből az akkori viszonyok szerint kék pénzért többet kapott, mint amennyit ugyannyi névértékü fehér pénzért kaphatott volna, az alperes ez által a felperes kárára jogtalanul gazdagodott s igy ez alapon is a felperesnek megtéritéssel tartoznék. Alaptalan ez az érvelés azért, mert annak a kérdésnek elbirálásánál, hogy a pénztartozással adós fél mennyit tartozik a hitelezőjének visszafizetni, teljesen közönbös az a körülmény, hogy az adós a hitelezőtől kapott pénzt milyen czélra forditotta, hanem csak az a döntő, hogy az adós tartozását megfelelően kifizette, illetve törlesztette-e? a fenforgó esetben pedig az alperes a fent megjelölt kérdéses fizetésekkel a fentebbiekben kifejtettekhez képest a fennálló szabályok szerint összesen 653.118 K 93 f-t fizetett vissza s igy ezen visszafizetés tekintetében jogalap nélküli gazdagodásról nem lehet szó.

Teljesités lehetetlenülése.

84. Az áremelkedés egymagában véve még nem alkalmas a késedelmes teljesitési kötelezettségének kártéritési kötelezettséggé való átváltoztatására, mert a késedelmes adós a késedelemből eredő hátrányt viselni tartozik; mégis a birói gyakorlatban elfogadott jogi álláspont szerint a késedelmes adós a teljesités helyett kártéritéssel tartozik abban az esetben, ha az ő késedelmével okozati összefüggésben nem álló külső események, nevezetesen a pénz vásárló erejének nagy mértékü eltolódása, az áruhiány, a termelési költség tulságos megnövekedése a szolgáltandó áru árát oly magasra szöktették fel, hogy a hitelező a teljesitéssel olyan nem remélt és előre nem látott vagyoni előnyhöz jutna, amely a szerződés létesitésekor számitásba juthatott nyereségnek legszélsőbb határát is messze meghaladja, viszont az adósra oly szolgáltatás hárulna, amely szerződésszegésével arányban nincs és az adós vagyoni romlását előidézni alkalmas. (Kuria 477/1921. P. IV. sz. — 1921. junius 14.)

Indokok: (Mint fejben . . .) Ennek a jogi álláspontnak alkalmazhatósága végett azonban nem elégséges az a ténybeli megállapitás, hogy a követelt árunak ára általában és körülbelül a kétszeresére emelkedett, hanem tisztázandó az a ténykérdés, hogy a teljesités helyén emelkedett-e az áru piaczi ára s mily mértékben, továbbá, hogy az alperes az áremelkedés ellenére korábban beszerzett áruraktár alapján mégis képes-e a teljesitésre, illetőleg eme áruraktárának eladásából előállt nyeresége nem fedi-e a teljesitéssel járó veszteségét, illetőleg amennyiben az alperesnek hibáján kivül áruja nincs, annak a teljesités czéljából beszerzése nem alkalmas-e vagyoni romlásának előidézésére.

A tényállásnak ily irányban való tisztába hozatala után nincs annak jogi akadálya, hogy a bíróság a meg nem itélhető teljesités helyett az alperes kártéritésének mértéke felől határozzon, mert a felperes a 12. alsz. tárgyalási jegyzőkönyv tanusága szerint a teljesités meg nem itélése esetére kártéritést követelt. Amennyiben a teljesités helyett kártérités lenne megitélendő, a kártérités mértékére nézve az az időpont, illetőleg ebben az időpontban érvényes ár lesz irányadó, amely időben a teljesités a már késedelmes alperesre nézve kivüle álló okokból lehetetlenné vált.

Vétel.

85. Az „ab" kitétel nem a teljesités helyét, hanem a fuvardij fizetési kötelezettség kérdését szabályozza. (Curia 921/1921 P. IV. sz. — 1921. julius 14.)

Az alperes 1918. évi február hó 7-én kelt 19. jelü levelében a felperesnek, a szerződés szerint kötelezett sztrák kárpáti sajt helyett, magyarországi származásu árut ajánlott fel, mit a felperes a meg nem támadott tényállás szerint elfogadott, az 5. sorszámu tárgyalási jegyzőkönyvben foglalt nyilatkozata szerint pedig az alperes azt jelentette ki, hogy a magyar sajtot Krivány-Gyetva és Kassa magyar vasutállomásokról akarja szállitani.

Helyes okszerüséggel vont ebből a felebbezési bíróság következtetést arra, hogy az Ausztria területén netán fenforgott szállitási akadályok az alperest a magyar területről való szállitás kötelezettsége alól nem mentesitették.

És minthogy a m. kir. Államvasutak miskolczi üzletvezetőségnek 13. sorszám alatti értesitése szerint 1918. márczius 22. napjától, 1918. május 31. napjáig vagyis a szerződés teljesités idejében magyar területen szállitási akadály nem volt: jogszabálysértés nélkül állapitotta meg a felebbezési bíróság, hogy az alperesnek a vasuti forgalom korlátozására vonatkozóan felhozott védekezése alaptalan.

Az alperes nem támadta meg a felebbezési bíróságnak azt az elsőbiróság itéletéből elfogadott ténymegállapitását, hogy a felperes egy megszünt káposztaügyletre vonatkozóan az alperesnek 32.140 koronát adott előlegül és hogy azt a felperes a sajtügyletre utalta át, valamint, hogy az alperes ezt két részletben csak később és pedig 1919. évi junius 2-án 24.000 koronát, 1919. évi augusztus 8-án pedig 8140 koronát fizette vissza a felperesnek.

Helyes okszerüséggel vont a felebbezési bíróság ebből következtetést arra, hogy a felperes fizetési késedelemben nem volt.

Az „ab“ kitétel kereskedelmi szokás és birói gyakorlat szerint nem a teljesités helyét, hanem a fuvardijfizetési kötelezettség kérdését szabályozza ugyan,

mindamellett arra figyelemmel, hogy a meg nem támadott tényállás szerint a teljesités helyét a felek szerződésileg meg nem állapitották és igy az ügylet a K. T. 322. §-a értelmében azon a helyen volt teljesitendő, amely a a feleknek a körülményekből és az ügylet természetéből kivehető akarata szerint, teljesités helyéül kitüzetett, ez a hely pedig, miután az alperes az árut Krivány-Gyetváról és Kassáról akarta szállitani, amihez a felperes is hozzájárult: magyarországi területen volt.

Ily tényállás alapján a m. kir. Kuria ugy találta, hogy a kártérités összegének megállapitásánál nem a rendeltetés helyén Triesztben jegyzett piaczi árak, hanem arra is figyelemmel, hogy nincs olyan ténymegállapitás, mintha a felperes az árut a teljesités heyén szerződési árban be nem szerezhette volna, a K. T. 356. §-ának 2. pontja értelmében a teljesités helyén és idején jegyzett piaczi ár a szerződési ár közti különbözet irányadó.

---

86. **A magyar kir. Kuria állandó gyakorlatának megfelel a felebbezési bíróságnak az az álláspontja, hogy a teljesités elmaradása eseten, ha az eladó az áruval nem rendelkezett, a vevő a tisztességes kereskedői hasznot meghaladó mértékü árkülönbözetet nem igényelhet.** (Kuria 1256/1921 P. IV. sz. — 1921. junius 16.)

Vasuti fuvarozás.

87. **1000 K értékü gobelin-kép drágaságnak tekintendő** (Kuria 1214/1921. P. IV. sz. — 1921. junius 14.)

Indokok: A meg nem támadott itéleti tényállás szerint a felperes 1919 évi szeptember hó 28. napján az alperes vasut győri állomásán uti podgyászként feladott egy 32 kgr. sulyu bőröndöt, amely a benne volt tárgyakkal, köztük egy gobelin-képpel 10.920 K értéket képviselt. Ez az utipodgyász a románok által akkor megszállott Győrből a meg nem szállott Szombathelyre megérkezett és a vasuti állomáson kirakatott. A megérkezés után fél órával, amikor a felperes podgyászát kiváltani akarta, ez a podgyász az állomáson már feltalálható nem volt.

E tényállás alapján a V. Ü. Sz. 95. §-ára, tekintettel, a gobelinkép kivételével a többi tárgynak elveszéseért az alperesnek teljes kártéritési kötelezettségét meg kellett állapitani, mert a közönséges gondosság kifejtése mellett a forgalmában Szombathelyen nem korlátozott alperes birtokából a felperes utipodgyásza észrevétlenül el nem tünhetett volna és igy ennek a gondosságnak elmulasztása megállapitja az alperes vétkes gondatlanságát. A román katonai megszállás nem mentesitő ok, mert e megszállás nem terjedt ki Szombathelyre s igy az ide megérkezett utipodgyásznak megfelelő őrzésbe vételét a Győrre kiterjedt megszállás által előidézett rendkivüli körülmény nem gátolhatta; viszont a tömegesebb szállitás a vasutnak tömeges szállitásra való berendezettségénél fogva a már megérkezett uti podgyász felett való közönséges felügyelet és őrzés elmulasztásának mentesitő okául fel nem hozható.

Az utipodgyászban elhelyezett 1000 kor. értékü gobelin kép elveszéseért azonban nem tartozik az alperes kártéritéssel, mert a V. Ü. Sz. 30. §. 5. pontja és a függelék V. 1. pontja értelmében értékes himzés csak ugy vehető fel utipodgyászul, ha a feladó azt és értékét a podgyászvevényre való feljegyzés végett bevallja; ámde a felebbezési bíróság itéleti tényállása ily bevallás megtörténtét nem tartalmazza és a felperes emiatt a tényállás hiányosságát felülvizsgálati kérelmében nem támadja.

Lánczkereskedelem.

88. **A 3678/1917. M. E. sz. rendelet 27. §-a értelmében árdrágitási visszaélésnek minősül az a cselekmény, amely a közfogyasztás czeljaira szükség s áruk árát az üzleti tisztességbe ütköző módok felhasználásával, különösen a nyilvánvalóan szükségtelen közbenső kereskedés utjan megdrágitja s ezzel a fogyasztó által való megszerzés lehetőségeit sulyosbbitja.** (Kuria 1255/1921. P. IV. sz. — 1921. junius 16.)

Indokok: (Mint fejben...) Minél hosszabb az a lánczolat, amelyen át a közszükségleti czikk a fogyasztóhoz jut, annál inkább sulyosbbodnak a fogyasztó hátrányára a megszerzés lehetőségei, mert minden egyes közbenső továbbeladás drágitja az áru vételárát s igy az árdrágitási visszaélés fennforog minden egyes közbenső kereskedő részéről, aki a termelő és a fogyasztó közti kapcsolatba beékelte magát. Ezekből következik, hogy ennek a visszaélésnek fennforgását meg kell állapitani a lánczolatot bezáró azzal a nagykereskedővel szemben is, aki nem közvetlenül a termelőtől, hanem egy másik nagykereskedőtől megvett közszükségleti czikket adott tovább, mert az árdrágitás már azzal bekövetkezett, hogy nem a termelőtől vette meg az árut.

A meg nem támadott tényállás szerint felperes, mint nagykereskedő, alperestől olyan közfogyasztásra szolgáló árut vett, amelyet ez utóbbi nem maga termelt, hanem a termelő Pozsonyi Kőolajfinomitógyárnak budapesti képviselőjétől, a Meteor Világitási és Olajkereskedelmi Részvénytársaságtól vásárolt; az alperes, mint eladó tehát már maga közbenső kereskedőként jutott a kérdéses áruhoz s igy a tőle vásárló alperes a nem közvetlenül a termelőtől vett áru megszerzése körül a fennebb kifejtettek értelmében szintén a közbenső kereskedő tekintete alá esik, daczára annak, hogy ő az árut a fogyasztókhoz juttatás czéljára kiskereskedőnek adta el. Felperes cselekménye tehát a felhivott rendelet tilalmát sérti s igy az ebből származtatott kereseti igény tekintetében birói jogsegélyt nyujtani nem lehet.

25606. Nyomatott az Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaságnál Budapest, VI., Gyár-utcza 40.